

ԲԱԶՄՄԱՎԷՊ

ՕՐԱԳԻՐ

ԺԵ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 21.

1857

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1.

քարոյական

Ճննաց խելացի առածներ : (Տես երես 261)

Տղայոց և հարց, ստորակայ պաշտօնէից ու գլխաւորաց, ժողովրդեան և թագաւորներու համար օրէնքներ կան : Իայց աս օրէնքներս մարդկանց ձեռքը ուրիշ ամէն մարդկային գործոց վիճակն առնելով՝ անփոփոխելի չեն : Թէ որ հոգ և խնամք չտարուի նորոգելու զանոնք ու զօրացընելու, կը կորսուին կ'երթան :

Երբոր թագաւոր մը օրինաց յարգանք կու տայ, զանոնք հաւատարմութեամբ կը պահէ, և երբոր տէրութե ժառանգները աղէկ կը դաստիարակուին, պետութեան մը երջանկութիւն ապահով է : Ի՞նչ հոգւոյ վրայ հաստատուած է, կ'ըսէ Չու-Վինկ, բոլոր ժողովրդեան մը յոյսը : Երեմն աւմենէն մեծ ծառայութիւնն որ կարենայ ըլլուիլ տէրութեան մը՝ մանկահասակ յաջորդ իշխանին պզտիկուց իր պարտքերը սորվեցընելն է :

() րէնքը կը պատժէ յանցանքները . բարեկարգութիւն անոնց առջևը կ'առնէ . վարձքը խրախոյս կու տայ առաքիլնեաց . պատիժները կը խաբեն զչարագործները : Ինտիւր թագաւորները ասկէ զատ ուրիշ գաղտնիք չունեցան : Արթութեամբ և բարեկարգութեամբ՝ անզգալի կերպով ժողովրդեան բարքը կ'ուղղէին . վասն զի բարեկարգութիւնը ամենայն չարիքը՝ դեռ չծլած՝ արմատաքի կը խլէ, և կրթութիւնը բարեաց արմատը կը հաստատէ ու կը սնուցանէ :

Թագաւոր մը որչափ ալ շրջահայեցութեամբ լսէ ուրիշի խորհուրդները՝ քիչ է : Արնայ ինքը թէ՛ հետեւելով և թէ՛ մերժելով զանոնք՝ իր հպատակներուն բարիք կամ չարիք ընել : Իայց բարիքն ու չարիքը խաղաղ վիճակի մէջ չեն կրնար կենալ . ասոնց երկուքն ալ անզգալի կերպով երթալով կ'աճին ու

կը զօրանան . և մէկ օր մը միայն չտեւեր
ազգի մը դժբաղդութիւնը կամ բարե-
բաղդութիւնը :

Արաքանջիւր թագաւոր կ'ուզէ որ ա-
ղէկ ըլլայ իր ժողովուրդը . բայց ասոնց
ամէնն ալ մի և նոյն կերպով ետեւէ չեն
ըլլար աս նպատակիս հասնելու : Սմանք
կ'ուզեն ուղղել ժողովուրդը իմաստուն
կարգադրութիւններով , և իրենց ա-
ռաքինութիւններովը օրինակ տալով .
ուրիշները՝ խստութեամբ ու պատիժ-
ներով : Եւ յետիններս միշտ չեն յա-
ջողիր ժողովուրդը շտկելու . և տրտըն-
ջալ կու տան անոր ու կը թշուառացը-
նեն զանիկայ . իսկ առջինները՝ ուրա-
խութիւն ու բարեբաստութիւն կը
տարածեն միանգամայն իրենց տէրու-
թեան մէջ :

Թագաւորը պէտք է որ ինքն ալ մե-
ծարէ իրեն հաստատած իշխանաւոր-
ները : Արբոր ինքը արժանի սեպած է
մէկը բարձր աստիճանի մը հասցընելու ,
պէտք է որ պատուով վարուի հետը ,
որպէս զի ժողովուրդը ինքիրմէ շարժի
յարգելու զանիկայ : Իսկ որ այդ պա-
տուաւոր անձը իր պարտքերէն պակսե-
լու ըլլայ , թէ որ յանցանքի մէջ իյ-
նայ , թագաւորը ամենայն իրաւամբ
կրնայ ետ առնել անկէ իր պաշտօնը , ու
ինչուան անոր կեանքն ալ վերցընել .
բայց ոչ երբէք անարգական կերպ պի-
տի բռնէ . ապա թէ ոչ՝ կրնայ ժողովըր-
դեան համարձակութիւն տալ անով՝
արհամարհելու զանոնք , որոնք որ իրեն
կը հրամայեն : Պատիւը պատուով կը
պահուի . և ով որ նուաստութեան մէջ
բռնուած է , ցածութեամբ կը ծառայէ
այնպիսին :

Իսկ որ հասարակաց պաշտօններու
մէջ մտած չես , չես գիտեր թէ որչափ
դժուարին է ժողովուրդը կառավարելը :
Իսկ որ տղաք ունեցած չես , չես ճանչ-
նար թէ ինչ են հօր մը խնամքն ու հո-
գերը : Եւ խօսիր թեթեւամտութեամբ
ան պարտքերուն վրայ , զորոնք առիթ
չես ունեցած կատարելու :

Արբոր բառ մը մէյ մը բերնէդ փա-
խաւ , չորս ձիով լծուած կառք մըն ալ

չկրնար հասնիլ անոր ու բռնել : Եւ մէկ
կշռէ ուրեմն խօսքերդ :

Եւ մարդն որ շատ մեծ բանի տեղ
կը դնէ հարստութիւններն ու պատիւ-
ները , իմաստուն ալ ըլլայ՝ շատ ժամա-
նակ չանցնիր իր դարուն ապականու-
թեանը մէջ կ'իյնայ :

Եւ տղաքը , որոնք կը ստիպուին ա-
րագամիտ խօսքերով զարմացընելու ըզ-
մեղ , կը նմանին շատ անգամ ան բոյ-
սերուն , որոնց ծաղիկները բարդ են ,
բայց պտուղ չեն տար :

Սարգուս բոլոր կեանքը վախով
կ'անցնի : Ար վախնանք հօրմէ , մօրմէ ,
տիրոջմէ մը , թագաւորէն , օրէնքներէն ,
եղանակներու անբարեխառնութենէն ,
ու բաղդին ձախողութիւններէն :

Արիշի պակսութիւնները ծածկելն
ու առաքինութիւնները հրատարակե-
լը՝ արդար մարդու բնաւորութիւն է ,
ու սիրելի ըլլալու միջոց :

Վախցիր որ գոված մարդդ՝ օր մը իր
գործքերովը սուտ չհանէ զքեզ : Ար-
կրագործը աշնան կը դատէ իր անցու-
ցած տարին . կենաց ծերութեան ժա-
մանակ կրնայ դատաստան ըլլուիլ մար-
դու մը վրայ :

Ժողովուրդը բարի թագաւորաց
ձեռքին տակ ոչ ցուրտ և ոչ անօթու-
թիւն կը քաշէ : Եւ ըսել չէ թէ այդ
թագաւորները զազգը կը հագուեցընեն
կամ կը կերակրեն . հապա ընտիր ըն-
տիր օրէնքներով խրախոյս կու տան ու
կը խնամարկեն երկրագործը :

Արբոր ժողովրդեան խեղճութիւնը
վերջին աստիճանի հասած է , գիշատիչ
թռչնոց ու կատաղի գազաններու կը
նմանի : Եւ տղաքին պարիսպները տկար
պատուարի չափ զօրութիւն կ'ունենան
իրեն դէմ դնելու , ամենէն խորունկ
խրամները սնոտի արգելքներ են իրեն
համար , և օրինաց սարսափը ամենեւին
ազդեցութիւն չընէր վրան . նոյն իսկ
պատժոց արհաւիրքը չկրնար վախցը-
նել զինքը , վասն զի ասոնք իր կրած
վիշտերէն աւելի դառն չեն : Յուրան ու
սովը զմարդս ամէն եղերանց մէջ կը
ձգեն , և ամենեւին մէկ բանէ մը վախ-

ցընել չեն տար զանիկայ : Այն իսկ բնութիւնը՝ հասարակաց մայրը՝ չկրնար ան միջոցին զսպել իր որդին . Բնչ պէս թագաւորը կարենայ զսպել իր հպատակը :

Սկիւն , արծաթը , մարգարիտն ու գոհարեղէնները չեն կրնար սնուցանել զմարդս , և ոչ ալ ցրտէն պահել : Օարդ կ'ընեն անոնք թագաւորաց . կրնայ մարդ ծոցը կրել զանոնք , ծովերէ անցընել , փոխնորդ ընել ամենակարեւոր բաներու հետ : Բայց թէ որ ասոնք աս չնչին օգուտը կու տան մարդկանց , մեծամեծ փնասներ չեն

հասցընէր արդեօք անոնց . օրինազանց ընել կու տան զմեծերը , անհաւատարիմ ծառայութիւն ընող , բռնաւորաբար հարստահարող , և ազգին ամենամեծ թշնամիները : Այլ խոհեմ թագաւոր , ասոնցմէ աւելի ընտրէ ան սննդաւոր սերմանիքը՝ զսրոնք երկիրս մշակին կու տայ 'ի փոխարէն իրեն քրտնաջան անդուլ աշխատութեանցը :

Խմաստուն թագաւորաց իշխանութե տակ միայն առաքինի պաշտօնեայք կը գտնուին . վասն զի պէտք է որ արծազանգը իր կրկնած ձայնին նմանի :

ՔԱՆԱՄԻՔԱԿԱՆ

ԲԱՆՊԱՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ

կամ

ՄԱՀՅՈՒՂԻԱՅ

Ի ստեանց ես մօր իմոյ ցաւոց եղէ այր .
 Լքեան փոխան արտօսը ածէ սիրտ իմյար ,
 Լքարձ յինէն Տէր ըզվայելս իսկ լալեաց ,
 Լա քարացան ի սըրտիս ուզիք արտասուաց .
 Դառնութիւն՝ ինձ մեղը եւ թախիծք եղեն խինդ .
 Լա մէն դագաղ սիրտ կարեկից տայ յիս թինդ .
 Այ արգելուն շաւիղք ուրեք զիս բընաւ
 Բայց ուր աւերք են եւ ցաւ :

Ինդ պարզ երկնիւք եթէ կանաչ տեսից մարգս ,
 Եթէ հովիտս հեշտին առ ծով լեալ գըրկարկ ,
 Լնցեալ ընդ այնս եւ ասեմ դառն ծաղու .
 Բա՛ջ , երջանիկ վայր , այլ աւանդ չես իմ դու .
 Ուր կոծ լըսի՝ անդ լոկ ոգւոյս արձագանգք ,
 Եւ հայրենիք հոգւոյս անդ՝ ուր եւ կալանք ,
 Եւ յարտասուաց եւ ի մոխրոց զանգեալ հող
 Եւ անկողին ինձ դիտող :